

Bouwen voor kinderen

Het artikel over Reggio Emilia in het vorige nummer van Management Kinderopvang is koren op de molen van architect Sven Vonk. Hij laat zich inspireren door de pedagogische visie uit deze Italiaanse plaats. 'De ruimte moet de derde pedagoog zijn'.

Martijn Gort

Een deur naar de groep zonder glas erin, een deur mét glas waarachter alleen een bergruimte zit en smalle donkere gangen waar geen ruimte is voor speelactiviteiten. Architect Sven Vonk van Nibag komt het allemaal tegen in de kinderopvang. Om nog maar de zwijgen over de bedenkingen waar de inspectie soms ineens mee komt, op een moment dat het gebouw al helemaal af is. Wie zich met architectuur bezighoudt, moet over voldoende flexibiliteit beschikken. Maar ook over een heldere visie. Vonk werkt volgens de filosofie van Reggio Emilia en vertelt hoe dat uitpakt in de praktijk.

'Reggio Emilia is een stad in Noord-Italië waar ze de hele samenleving ingericht hebben op de zorg voor de kinderen', vertelt Vonk. Hij is er in 2008 een week geweest, op uitnodiging van de Stichting Pedagogiekontwikkeling, die het gedachtegoed van Reggio uitdraagt in Nederland. 'Wat me met name aansprak is de filosofie dat de kinderen elkaars eerste pedagoog zijn, de ouders en medewerkers de tweede en de ruimte de derde.' Dat is

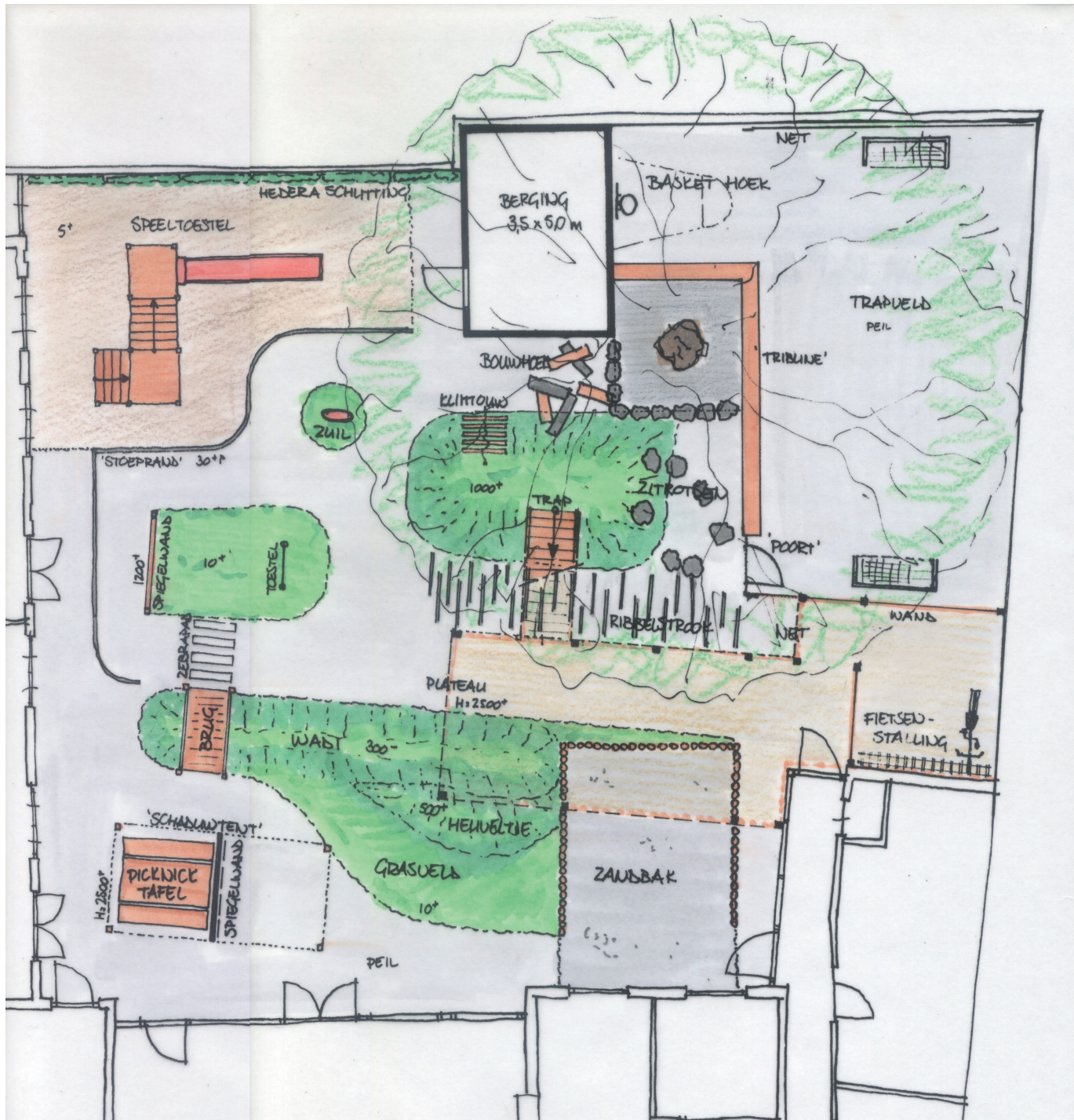
in tegenspraak met de algemene situatie in Nederland, waar volgens Vonk nauwelijks een koppeling is te ontdekken tussen architectuur en pedagogiek. 'We hebben panden opgeleverd zien worden die heel leuk waren voor onze vakbladen, maar een drama voor de gebruiker.'

Vonk heeft naar eigen zeggen geen 'extreem nieuwe dingen' gezien, maar trof een manier van denken aan die goed past bij wat hij in zijn werk als architect onbewust al deed. 'Bij Nibag hebben we het dan over slimme functionele architectuur. Het gebouw moet voor de kinderen en de medewerkers aanvoelen als een warme trui die je meteen past. Dat doen we bijvoorbeeld door een groepsruimte om te delen in verschillende hoekjes, liefst met schuine of ronde wanden, waar kinderen samen kunnen spelen of zich juist kunnen terugtrekken.' De pedagogisch medewerker hoeft een kind niet altijd te zien, vindt Vonk. 'Er was daar een jongetje dat van de groep afging, een homp klei pakte en daar met een soort hamer op ging stampen. Ik zag hem zich op zijn duim slaan. Hij keek er even naar, je zag hem

bijna denken: "dat doet zeer", maar hij ging gewoon verder met waar hij mee bezig was. Daar kwam geen medewerker aan te pas. Een typisch voorbeeld van het kind als eerste pedagoog. Kinderen leren veel zelf en ze leren elkaar het meest.'

Overall slotjes

Dit is een totaal andere manier van denken dan bij ons, legt Vonk uit. 'Wij willen overall slotjes op doen. Dat een kind vervolgens thuis niet door al die veiligheidsmaatregelen omringd wordt, dat is dan niet onze zaak. "Kinderen botsen tegen elkaar", noemt de Methode Veiligheidsmanagement KDV in alle ernst als mogelijk risico. Ik heb zelf ook op de kinderopvang gezeten, maar kan me niet herinneren dat men toen zo erg bezig was met al die regeltjes.' In het kinderkookcafé – bij de kinderopvangprojecten die Nibag in opdracht van Humanitas uitvoert inmiddels een vast onderdeel van de inrichting – zul je vergeefs zoeken naar afsluitende clipjes in de keukenlades. 'Die keuken is in veel gevallen vergelijkbaar met wat je zelf thuis hebt staan. Alleen leggen we er een deels ►

Ontwerp tuin kdv Kastanjeplein, SKSG Groningen

verhoogde vloer in. Op die manier kunnen de jongsten op dezelfde hoogte staan als de ouderen', zegt Vonk. Het kookcafé fungeert als derde pedagoog. 'Kinderen worden in deze omgeving vanzelf in het kookproces meegenomen, waarmee hen hopelijk een voorliefde voor koken en gezonde voeding wordt bijgebracht.'

Trap met een glijbaan

Architecten moeten in het ontwerp veel meer rekening houden

met leuke en praktische toepassingen voor kinderen, vindt Vonk. Kievitsnest, een kinderdagverblijf en bso in Nootdorp, is daar een voorbeeld van. 'Dit nieuwe gebouw heeft een boven- en benedenverdieping, waar respectievelijk de bso en het kdv ondergebracht zijn. Op de bovenverdieping hebben we grote ramen aangebracht, die uitsteken ten opzichte van de gevel en daardoor een soort vensterbank vormen. Toen ik er laatst weer kwam zag

ik de kinderen in het raam zitten en met elkaar kletsen. Echt een voorbeeld van de ruimte als derde pedagoog.' Zelf gaat hij vaak op de grond zitten, om het perspectief van de kinderen te ervaren. Pas daarna slaat hij aan het ontwerpen.

Op dezelfde locatie heeft Vonk de trappen naar de bovenverdieping gecombineerd met een glijbaan. Zo maak je van de nood een deugd. Dit idee kwam overigens niet ongeschonden door de GGD-

kdv en bso Kievitsnest in Nootdorp

inspectie bij de oplevering. ‘Dat is wel een probleem voor wie zich met nieuwbouw of renovatie bezighoudt’, vindt Vonk. ‘Pas helemaal aan het eind gaat die keuring eroverheen en blijkt de inspecteur de glijbaan niet goed te keuren. We hebben er nu maar een plexiglazen kap overheen gezet. Maar in plaats van dit soort ad-hoc-oplossingen zouden we liever de mogelijkheid krijgen om vooraf met zo’n inspecteur te overleggen.’

Een nieuwe tak van sport voor Vonk is de inrichting van buitenruimtes. ‘Dat zijn vaak nog betegelde vlaktes met hier en daar een speeltoestel. We hebben in opdracht van SKSG Kinderopvang een nieuw ontwerp gemaakt voor Kindercentrum Kastanjeplein, in het hartje van Groningen. Daar hebben we de tegelvlakte onderbroken met een wadi. Dat is een geul van gras waar het water in kan wegzakken. De kinderen vinden het een mooie plek om met hun rug in het gras te liggen. Verder hebben we een verdieping toegevoegd, op tweeënhalve meter boven straatniveau. Eronder zit de fietsenstalling waar het kindercentrum een beetje mee in haar maag zat. Nu is het een schaduwplek geworden, waar kinderen buiten de zon in de zandbak kunnen spelen. Je

merkt dat kinderen na zo’n renovatie heel anders met een terrein omgaan.’

Millingen aan de Rijn

De komende tijd is Vonk bezig met een nieuw kinderdagverblijf van Kinderopvang Humanitas in Millingen aan de Rijn, waar Nibag de inrichting van de begane grond ontwerpt. ‘Er zit veel Regio in de visie van dit kindercentrum’, stelt Vonk tevreden vast. De uitdaging wordt om de twee babygroepen, de twee peuterspeelzalen en de vier bso-groepen goed onder dak te brengen. ‘Want er komen echt geen acht stamgroepen in, ze gaan veel met overlap werken. Het mooie is dan dat het nieuwbouw is. In bestaande bouw loopt je nu eenmaal vaker aan tegen grenzen in de constructie. Hier hebben we meer mogelijkheden om de vrijheid voor het kind te zoeken. Laat de architectuur nou niet de beperkende pedagoog zijn, maar de bedienende pedagoog. Dat vinden wij erg belangrijk. Er zit een gat tussen architectuur en pedagogiek en dat gat willen wij graag vullen.’ ◀

‘Architectuur moet de bedienende pedagoog zijn’